

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-plan 2022-2027

**Hanstholm Reservat, Nors Sø og Vandet Sø og
Hanstholmknuden**

Natura 2000-område nr. 24

Habitatområde H24 og H220

Fuglebeskyttelsesområde F22

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Nordjylland

Dato: Juni 2023

Forsidefoto:

Udsigt over klitlandskabet i Hanstholm Reservatet

Fotograf: Peter Bundgaard

ISBN:978-87-7564-472-8

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Biodiversiteten i Danmarks største og mest værdifulde naturområder

Danmark rummer storslået natur.

Fra Skagens Gren og Skagerrak over Møns Klints hvide kridt til Paradisbakkerne på Bornholm. De tre ikoniske steder er nogle af de i alt 257 Natura 2000-områder. Det er steder på land og til havs, hvor der findes en helt særlig natur og biodiversitet.

Der er mange eksempler på sjældne arter og naturtyper, som er vigtige at beskytte. Der findes truede ynglefugle og sjældne planter i Danmark. Dem skal vi gøre en særlig indsats for at bevare.

De 257 områder er fordelt i hele Danmark og ejes og forvaltes af private lodsejere, fonde, kommuner og staten.

Hvert område har en plan.

Planerne for perioden 2022-27 har to nye elementer. I de store områder kommer nye målsætninger, der giver mulighed for vildere natur. Der peges også på steder, hvor udtag af kulstoffoldige lavbundsarealer udover at hjælpe klimaet kan bidrage til bedre natur f.eks. med levesteder for arter eller som buffer mellem sårbar natur og intensivt drevne landbrugsarealer.

Arbejdet med at sikre den eksisterende natur gennem naturpleje fortsætter, og der er en særlig indsats med at beskytte hjemhørende arter mod de invasive, ligesom der etableres forstyrrelsesfrie områder for fugle, havnatur og havpattedyr.

Danmark skal have mere og bedre natur, og det bidrager Natura 2000-planerne til sammen med de mange andre indsatser, som regeringen er i gang med.

Det er f.eks. Havplanens aftale om strengt beskyttede havområder, og den store Havnaturfond, der kan bidrage til øget viden og initiativer til genopretning. Etablering af naturnationalparker og urørt skov, og de netop offentliggjorte vandområdeplaner og forbedringen af vandmiljøet er også helt centrale for at sikre og forbedre naturen i områderne.

Natura 2000-områder rummer nogle af Europas og Danmarks største og mest værdifulde naturområder og repræsenterer en stor del af biodiversiteten. De danske Natura 2000-områder bidrager til det fælles EU-mål om 30 pct. beskyttet natur på land og til havs.

Miljøminister Magnus Heunicke

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Synergi med anden lovgivning	7
1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne	7
1.3 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus.....	8
2. Hanstholm Reservatet, Hanstholm Knuden, Nors Sø og Vandet Sø.....	10
2.1 Områdebeskrivelse	10
2.2 Områdets udpegningsgrundlag	12
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder.....	13
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand	13
2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst.....	17
2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur.....	18
2.3.4 Tilstand af levesteder for arter.....	18
2.3.5 Tilstand af levesteder for ynglefugle.....	19
3. Målsætninger	21
3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området.....	21
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter.....	22
3.3 Modstridende naturinteresser.....	23
4. Indsatsprogram.....	24
4.1 Generelle retningslinjer	24
4.2 Område specifikke retningslinjer	25
4.3 Relation til vandområdeplaner.....	25
5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger.....	27

1. Natura 2000-planlægning

Danmark er ifølge [habitatdirektivet](#) forpligtet til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktivet omfatter. Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af [fuglebeskyttelsesdirektivet](#), at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet.

Danmark har valgt at gøre dette bl.a. ved en systematisk og tilbagevendende planlægning i de enkelte Natura 2000-områder. Ud fra direktivforpligtelserne og den nationale naturovervågning fastlægges indsatsen i de enkelte områder for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer). Med en sådan målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og den biologiske mangfoldighed og dermed også til gennemførelsen af EU's biodiversitetsstrategi 2030 samt FN's Verdensmål.

Der er i alt udpeget 257 Natura 2000-områder i Danmark. Et Natura 2000-område kan indeholde ét eller flere fuglebeskyttelsesområder og/eller habitatområder. Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark. Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden.

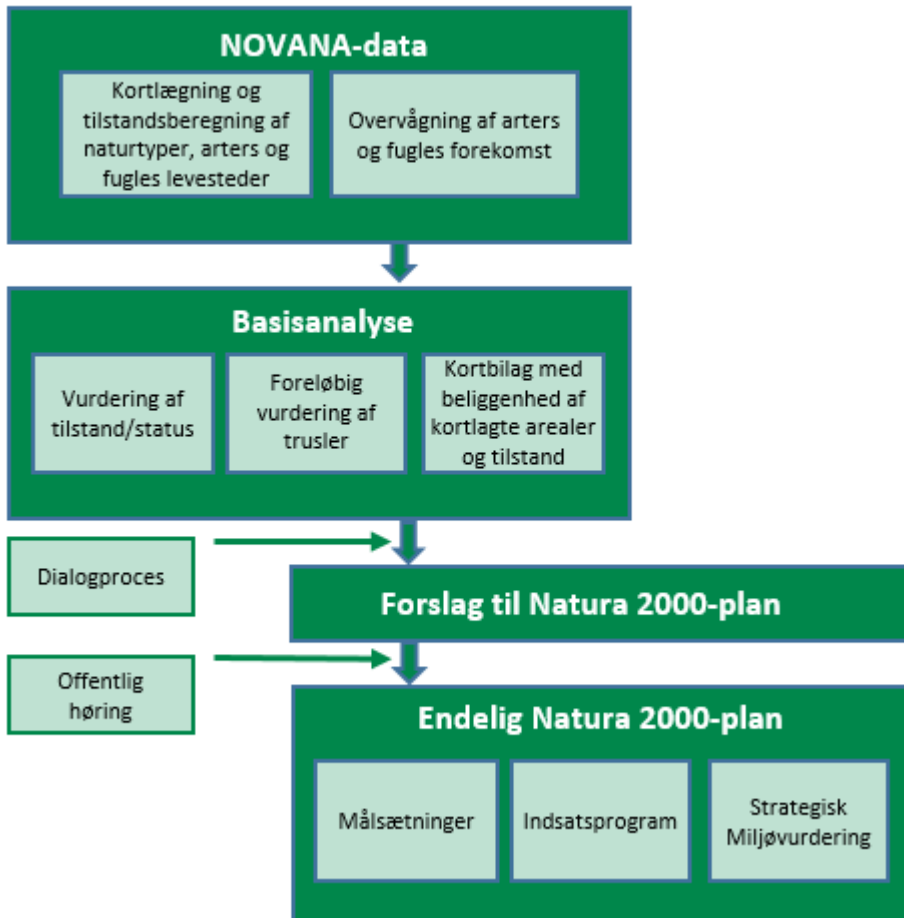
Der er i 2021 gennemført en høring med henblik på at nyudpege eller udvide seks marine fuglebeskyttelsesområder. Det drejer sig om områderne Flensborg Fjord og Nybøl Nor, Sejerø Bugt og Nekselø, Skagerrak, Nordvestlige Kattegat, Smålandsfarvandet og Rønne Banke. De nye/udvidede fuglebeskyttelsesområder inklusiv eventuelle konsekvensrettelser af eksisterende Natura 2000-områder vil indgå i fjerde planperiode (2028-2033).

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan bygger oven på en basisanalyse, der indeholder de faktuelle oplysninger og data om området. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af naturtyper, fugle og arter på områdets udpegningsgrundlag. Derudover angiver de hhv. det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig og krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendig for at sikre den nationale prioritering.

Mål og indsatser relaterer til de naturtyper, arter og fugle, som det pågældende Natura 2000-område er udpeget for at beskytte. Både de overordnede og konkrete målsætninger er langsigtede mål, der gælder for flere planperioder, mens indsatsprogrammet er kortsigtet og revideres i hver planperiode. De langsigtede målsætninger er opdateret i denne plangeneration, bl.a. på baggrund af justeringen af Natura 2000-områderne geografiske afgrænsning (gennemført i 2017-19) samt opdatering af Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag (jf. nedenstående). De konkrete målsætninger er ligeledes opdateret for at give mulighed for en mere dynamisk forvaltning. Således bygger de konkrete målsætninger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte område, men det bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper i området gennem en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Tilblivelse af Natura 2000-planen

Processen for tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Denne plan er tredje generation af Natura 2000-planer (2022-27), der også dækker de fredskovspligtige arealer. For de fredskovspligtige arealer dækket af skovloven afløser den Natura 2000-planen 2010-15, som for de fredskovspligtige arealer har været gældende frem til 2021. For alle andre arealer, arter og fugle dækket af miljøbeskyttelsesloven afløser den Natura 2000-planen 2016-21.

På baggrund af overvågningsdata har Miljøstyrelsen i 2019 gennemført en høring i forhold til justering af udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder. Høringsnotatet fremlægges samtidig med igangsættelsen af høringen af Natura 2000-planerne 2022-27. Natura 2000-planerne er udarbejdet på baggrund af et bruttoudpegningsgrundlag, der omfatter udpegningsgrundlaget fra planerne for 2016-21 plus nye arter og naturtyper, der er registreret i områderne, og som falder inden for de opstillede kriterier for opdatering af udpegningsgrundlaget.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er udarbejdet en miljørapport for hver enkelt natura 2000-plan efter reglerne i lovbekendtgørelse 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter. Samtidig med høringen af Natura 2000-planerne sendes miljørapporterne også i høring.

1.1 Synergi med anden lovgivning

Natura 2000-planen har fokus på arealbaserede indsatser. Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen. Derudover målsættes miljøtilstanden i havets økosystemer via Havstrategiplanen (II).

Vandområdeplanerne, som udarbejdes med baggrund i EU's vandrammedirektiv, er hovedinstrumentet til at sikre og forbedre tilstanden i de akvatiske naturtyper i Natura 2000-områderne. Vandområdeplanernes formål er at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk og kemisk tilstand (fx reduktion af kvælstofbelastning og fjernelse af spærringer), hvilket samtidig tilvejebringer grundlæggende forbedringer af vandkvaliteten til gavn for naturtyper, fugle og arter i Natura 2000-området.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan være en udfordring for mange naturligt næringsfattige naturtyper. Emission fra landbrug reguleres via husdyrgodkendelsesloven, som fastlægger den maksimale tilladte ammoniakdeposition fra lokale husdyrbrug til sårbare naturtyper for at mindske væsentlige miljøpåvirkninger.

Gennemførelse af EU's havstrategidirektiv skal sørge for, at der opnås eller opretholdes god miljøtilstand i havets økosystemer, samtidig med at der kan ske en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. Indsatserne i indsatsprogrammet til Havstrategi II vil også bidrage til opfyldelse af målsætningerne i de marine Natura 2000-områder.

1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen til grund. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder, hvor staten er myndighed f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, kan der følges op med nationale strategier.

Det er kommunerne, der er ansvarlig myndighed for de privatejede Natura 2000-arealer, dog er Miljøstyrelsen ansvarlig myndighed for de privatejede skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Ansvarlige myndigheder skal udarbejde bindende handleplaner for gennemførelse af Natura 2000-planen 2022-27 med fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning. Når indsatserne iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelle konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved væsentligheds- og konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om væsentligheds- og konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlaget for handleplanen samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsatsen i området.

1.3 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

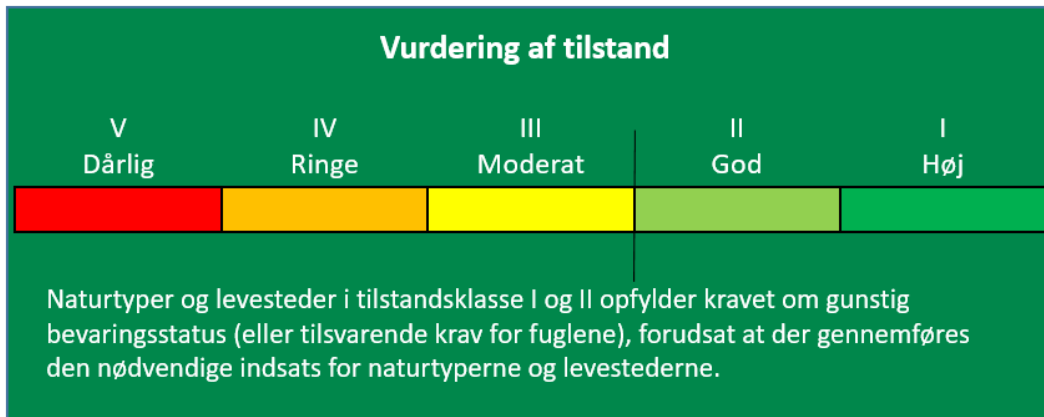
Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundet udpegningen af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag. Der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Danmark er ligeledes forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet. Ligesom for habitatnaturtyper og -arter laves en vurdering for fuglene med fokus på bl.a. bestandsudvikling.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper samt nogle arter og fugle udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af bl.a. artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre, som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser, angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens/fuglens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift og evt. sikring mod forstyrrelse svarer til gunstig bevaringsstatus eller tilsvarende for fuglenes vedkommende. For naturtyper eller arters/fugles levesteder i tilstandsklasse III-V skal der typisk gennemføres en indledende forvaltningsindsats eller regulering, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet eller levestedet på sigt.

For de fugle, arter og naturtyper, hvor der ikke findes et tilstandsvurderingssystem, skal der i basisanalysen vurderes om given naturtype eller art/fugls levested er stabile, i fremgang eller i tilbagegang eller ukendt, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr.653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder.

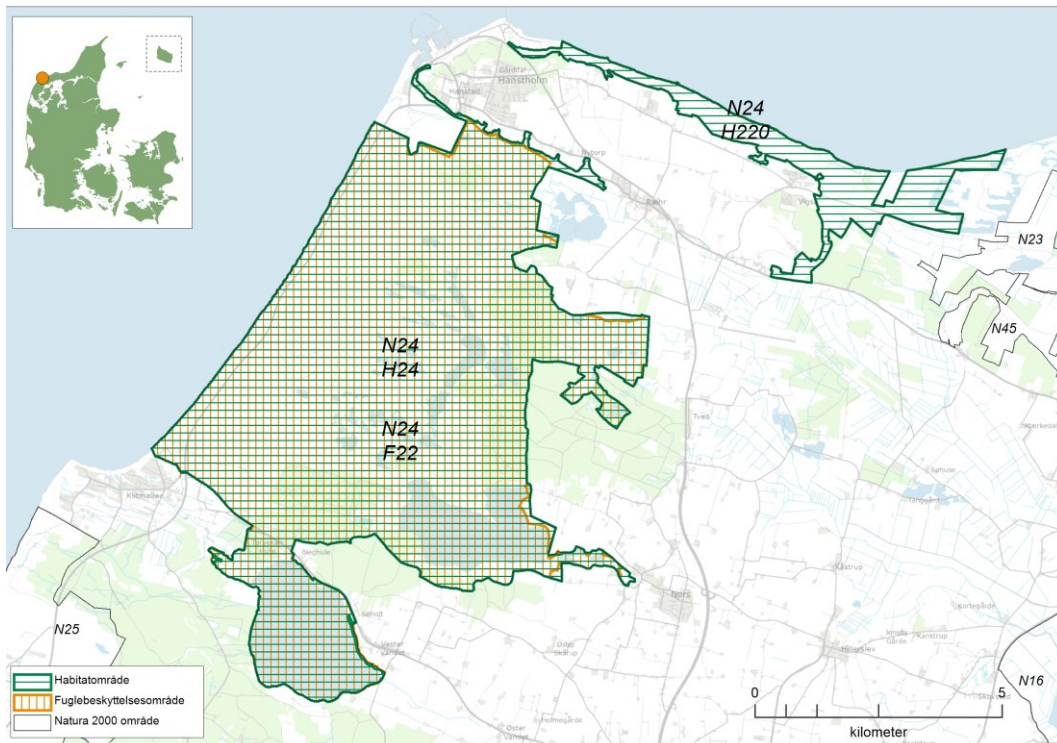

Tilstandsklasser for naturtyper.

Udvalgte forvaltningsbare parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses hvilke tiltag, der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arterne/fuglenes levesteder.

2. Hanstholm Reservatet, Hanstholm Knuden, Nors Sø og Vandet Sø

Kortet viser Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H24 Hanstholm Reservatet, Nors Sø og Vandet Sø og H220 Hanstholmknuden samt fuglebeskyttelsesområde F22 Hanstholm Reservatet.

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Hanstholm Reservatet, Hanstholm Knuden, Nors Sø og Vandet Sø har et areal på 6440 ha, hvor af 957 ha er vandflade i søerne. Området er afgrænset som vist på kortet. Natura 2000-området består af habitatområde nr. 24 Hanstholm Reservatet, Nors Sø og Vandet Sø, habitatområde nr. 220 Hanstholmknuden samt fuglebeskyttelsesområde nr. 22 Hanstholm Reservatet. Området er primært statsejet, men der er også en del privatejede arealer samt en mindre del er kommunale eller ejet af foreninger mm. Området ligger i Thisted Kommune og inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget for at beskytte de store sammenhængende arealer med klitnatur, områdets store skrænter med kalkoverdrev, områdets mange næringsfattige søer, de to store kalkrige søer, Nors Sø og Vandet Sø samt ynglesteder for trane og tinksmed. Området er landets væsentligste ynglested for tinksmed. Klitområdet består af store sammenhængende arealer med klithede, grå/grøn klit og fugtige klitlavninger samt mange næringsfattige søer. Desuden findes klittyperne forklit, hvid klit, grårisklit og havtornklit i området samt sure overdrev og rigkær.

I Natura 2000-området er der flere naturtyper med nationalt væsentlige forekomster. Arealet med de terrestriske naturtyper klithede, grå/grøn klit, klitlavning, grårisklit, kalkoverdrev og bøg på mor

udgør mere end 5 % af naturtypernes samlede areal i den atlantiske biogeografiske region i Danmark. Området rummer særdeles vigtige og biogeografisk sjældne forekomster af liden najade, der kun findes i dette område. Området rummer desuden naturtypen bøg på muld, der kun er på udpegningsgrundlaget i få områder i den atlantiske biogeografiske region i Danmark. Endeligt rummer området mere end 5 % af de kortlagte levesteder for stor vandsalamander inden for den biogeografiske region i Danmark og mere end 5% af Danmarks kortlagte levesteder for tinksmed. Geologiske interesser har også været i spil ved udpegningen. Området præsenterer en mosaik af geologiske elementer fra forskellige tider: Saltbevægelser i undergrunden, profiler i kridt- og kalkbjergarter, hævet havbund fra stenalderen, samt nutidige klitdannelser. Dette afspejler sig bl.a. i Hanstholm Knuden med sin karakteristiske langstrakte kystskrænt med delvis blottet kalkbund, samt forskellige klitnaturtyper på den gamle havbund neden for skrænten.

Der er 5 arealfredninger inden for området: Hanstedreservatet, Nors Sø, Vandet Sø, Kokkær Vand samt Hanstholm Knuden. De centrale dele af Natura 2000-området er endvidere udpeget som vildtreservat.

Klitlandskab i Hanstholm Reservatet. Fotograf: Bjarne Aabrandt Jensen

2.2 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 24		
Naturtyper:	Forklit (2110)	Hvid klit (2120)
	Grå/grøn klit* (2130)	Klithede* (2140)
	Havtornklit (2160)	Grårisklit (2170)
	Klitlavning (2190)	Lobeliesø (3110)
	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Urtebræmme (6430)
	Rigkær (7230)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Liden najade (1833)	Stor vandsalamander (1166)
	Odder (1355)	Damflagermus (1318)

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 220		
Naturtyper:	Hvid klit (2120)	Grå/grøn klit* (2130)
	Klithede* (2140)	Havtornklit (2160)
	Grårisklit (2170)	Klitlavning (2190)
	Kalkoverdrev* (6210)	

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. Ege-blandskov (9160) er ikke tilstede i habitatområde nr. 24. Den nævnte naturtype gennemgås derfor ikke yderligere.

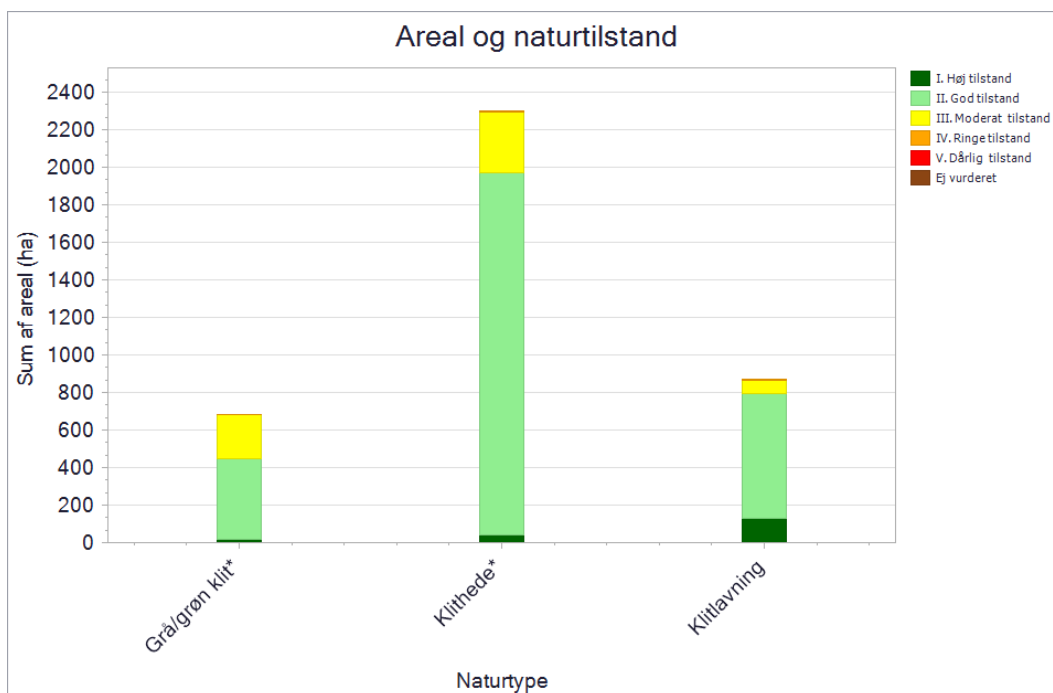
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 22		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Sædgås (T)
	Kortnæbbet gås (T)	Rørhøg (Y)
	Trane (Y)	Hjejle (Y)
	Tinksmed (Y)	Mosehornugle (Y)
	Natravn (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for trækfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

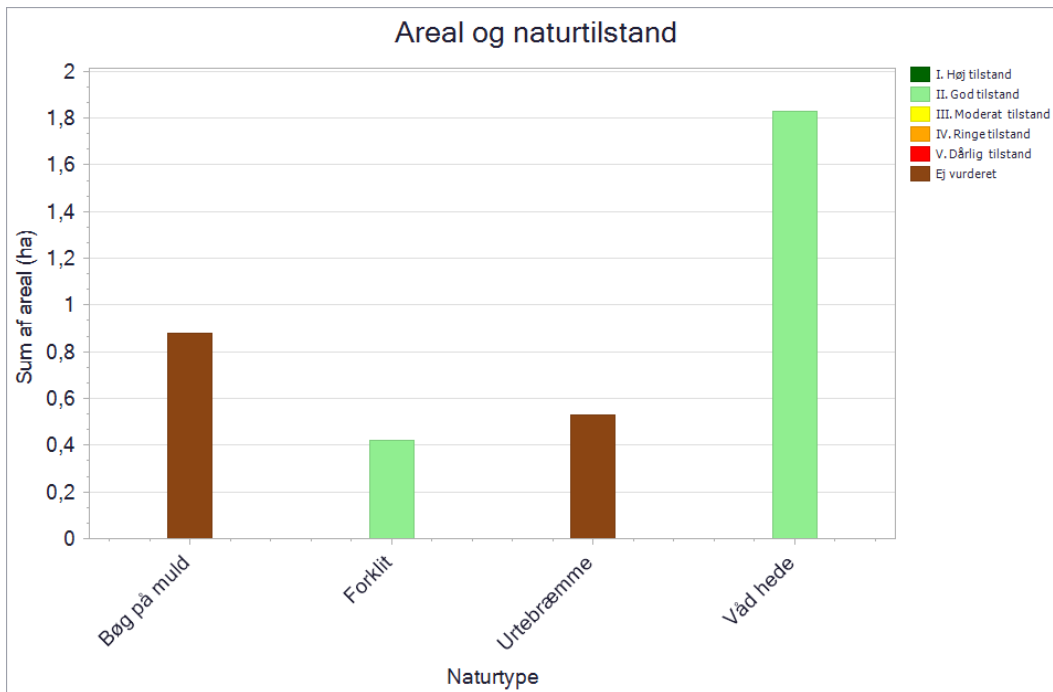
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder

For Natura 2000-områder med habitatnatur eller levestedskortlagte arter og fugle på udpegningsgrundlaget, er arealet af habitatnatur samt antallet af småsøer og levesteder, kortlagt i tredje kortlægningsperiode, vist nedenfor. For de naturtyper og levesteder for arter og fugle, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem, er den beregnede tilstand ligeledes angivet. For arter og fugle uden tilstandsvurderingssystem henvises til basisanalysen og [MiljøGIS](#). Se desuden basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

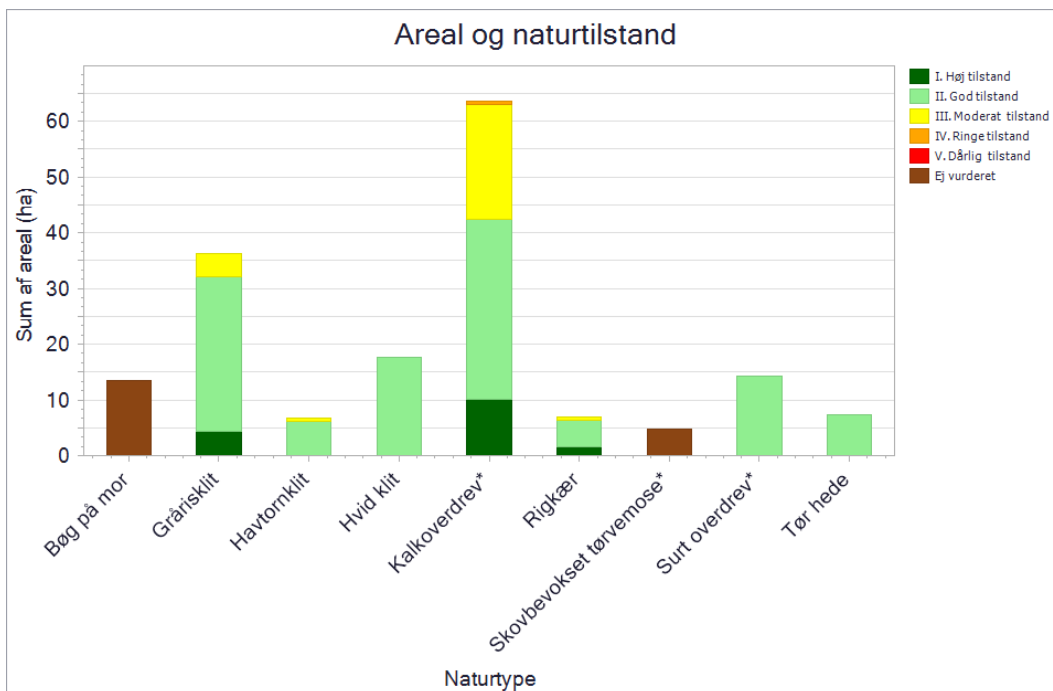
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er langt overvejende god, og overordnet set er kun en mindre del af naturarealerne i moderat tilstand. De store arealer med god/høj tilstand må bl.a. tilskrives, at der er store sammenhængende naturarealer i området, at der er fri dynamik og langt overvejende er naturlig hydrologi i området samt at mange af arealerne har et højt artsinddeks. Tilgroning med middel og høj græs- og urtevegetation samt forekomst af vedplanter og invasive arter er sammen med et ringe artsindhold på en del af arealerne, afgørende parametre for at der stadig er arealer i moderat/ringe tilstand i området.

Klithede (2140). Naturtypen er den mest udbredte i dette Natura 2000-område, og den findes udbredt i Hanstholm Reservatet, i området ved Kokkjær Vande samt ved Hanstholm Knuden. Naturtypen optræder ofte i mosaik med andre klitnaturtyper, især grå/grøn klit og klitlavning. Der er registreret ca. 2300 ha med naturtypen i området. Arealet med klithede er overvejende i god/høj tilstand. 1974 ha klithede er i god/høj tilstand og 327 ha i moderat tilstand. Områdets klitheder i god/høj tilstand er overordnet set karakteriseret ved store sammenhængende arealer med en høj dækning af dværgbuske, få eller ingen invasive arter og stedvist et relativt højt artsindeks. Områdets klitheder i moderat tilstand er stedvist præget af et forholdsvis ringe artsindhold, tilgroning med middel og høj græs- og urtevegetation samt begyndende tilgroning vedplanter og invasive arter i varierende omfang.

Grå/grøn klit (2130). Naturtypen findes udbredt i Hanstholm Reservatet, ved Kokkjær Vande samt på de kystnære arealer ved Hanstholm Knuden. Naturtypen optræder ofte i mosaik med andre klitnaturtyper, især klithede og klitlavning. Der er registreret knap 685 ha med naturtypen i området. ca. 445 ha grå/grøn klit er i god/høj tilstand og godt 240 ha i moderat tilstand. Områdets grå/grønne klitter i god/høj tilstand er primært karakteriseret ved et forholdsvis godt artsindeks på størstedelen af arealet og en passende vegetationshøjde på størstedelen af arealerne. Områdets grå/grønne klitter i moderat tilstand er præget af et forholdsvis ringe artsindeks samt begyndende tilgroning med vedplanter og invasive arter i varierende omfang på størstedelen af arealerne. Klitlavning (2190). Naturtypen findes udbredt i Hanstholm Reservatet, i området ved Kokkjær Vande samt på arealer nordøst for Hanstholm Knuden i vesteneden af Nors sø og vandet sø. Naturtypen optræder ofte i mosaik med andre klitnaturtyper, især grå/grøn klit og klithede. Der er registreret ca. 870 ha med naturtypen i området. Arealet med klitlavning er overvejende i god/høj tilstand. Ca. 796 ha klitlavning i god/høj tilstand (primært god) og knap 75 ha i moderat tilstand. Størstedelen af områdets klitlavninger i god/høj tilstand har naturlig hydrologi, få eller ingen invasive arter, og stedvist et relativt højt artsindeks. Områdets klitlavninger i moderat tilstand er stedvist præget af et forholdsvis ringe artsindhold med dominans af især blåtop samt begyndende tilgroning vedplanter og invasive arter i varierende omfang.

Grårisklit (2170). Naturtypen findes på mindre arealer i Hanstholm Reservatet, ved Kokkjær Vande samt på arealer nord for Nors Sø. Naturtypen optræder ofte i mosaik med andre klitnaturtyper, især grå/grøn klit og klithede. Der er registreret godt 36 ha med naturtypen i området. Ca. 32 ha grårisklit er i god/høj og godt 4 ha i moderat tilstand. Områdets grårisklitter i god tilstand er bl.a. karakteriseret ved en høj dækning af gråris og stedvist et relativt højt artsindeks. Arealerne i moderat tilstand er bl.a. præget af relativt lavt artsindhold og spredte forekomster af invasive arter (rynket rose, bjergfyr og sitkagran).

Havtornklit (2160). Naturtypen findes på to mindre arealer i Hanstholm Reservatet samt et enkelt areal på Hanstholm Knuden. Naturtypen optræder bl.a. i mosaik med andre klitnaturtyper samt kalkoverdrev. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret knap 7 ha med naturtypen i området. Arealet med havtornklit er overvejende i god/høj tilstand (primært god). Godt 6 ha havtornklit er i god/høj tilstand og 0,6 ha i moderat tilstand. Områdets havtornklitter i god/høj tilstand har overordnet set et relativt højt artsindeks, en høj dækning af havtorn og kun spredte forekomster af invasive arter (rynket rose). Arealet i moderat tilstand er præget af ringe artsindhold samt begyndende tilgroning med rynket rose.

Forklit (2110) og hvid klit (2120). Naturtyperne findes langs den vestlige kyst mellem Hanstholm og Klitmøller. Hvid klit er ved den seneste kortlægning registreret på den nordvendte kyst ved Hanstholm Knuden, hvor habitatområdet er udvidet. Forklit er alene registreret på et enkelt areal lige nord for Klitmøller. Der er registreret 0,42 ha forklit og 17,7 ha hvid klit i området. Hvid klit optræder enkelte steder i mosaik med gråris klit, grå/grøn klit og klithede. Arealet med forklit og hvid klit er i god tilstand, og er karakteriseret ved større åbne partier og for den hvide klit dominans af hjælme. På arealerne med hvid klit er der dog registreret forekomst af vedplanter og invasive arter i form af rynket rose i begrænset omfang.

Kalkoverdrev (6210). Naturtypen findes bl.a. på Hanstholm Knuden, kystskrænten lige syd for Hanstholm, gamle kystskrænter ved Sårup, Savbjerg, Blegsø, Hykær samt skrænter ned til Vandet Sø og Nors Sø. Naturtypen optræder nogle steder i mosaik med andre naturtyper bl.a. surt overdrev og grå/grøn klit. Der er registreret knap 64 ha med naturtypen i området. Knap 43 ha kalkoverdrev er i god/høj tilstand og godt 21 ha i moderat tilstand. Der er registreret spredt forekomst af vedplanter på hovedparten af arealerne med kalkoverdrev, mens der på en mindre del af arealerne er registreret spredt forekomst af invasive arter. Områdets kalkoverdrev i god/høj tilstand er bl.a. karakteriseret ved stejle skrænter og en udbredt urterig vegetation med mange rosetplanter, der bidrager til et højt artsindeks. Arealerne i moderat tilstand er præget af relativt ringe artsindhold samt stedvist af høj græs- og urtevegetation.

Surt overdrev (6230). Naturtypen findes få steder i dette Natura 2000-område, bl.a. på Sårup Skrænten, hvor den forekommer i mosaik med kalkoverdrev, på arealer syd for Nors Sø, hvor den bl.a. forekommer i mosaik med tør og våd hede samt på et areal øst for Hykær hvor den optræder i mosaik med grå/grøn klit. Der er registreret godt 14 ha med naturtypen i området alle i god eller høj tilstand ved den seneste kortlægning. Områdets sure overdrev er generelt karakteriseret ved at være afgræssede og have et relativt højt artsindeks samt få eller ingen vedplanter.

Rigkær (7230). Naturtypen findes ved enkelte steder ned til Nors Sø og Vandet Sø samt nordvest for Sårup skrænten. Der er ved den seneste naturtypekortlægning registreret ca. 7 ha med naturtypen i området. Arealet med rigkær er overvejende i god eller høj tilstand. Knap 7 ha rigkær er i gunstig tilstand og 0,6 ha er i moderat tilstand. Områdets rigkær i god/høj tilstand er bl.a. karakteriseret ved naturlig hydrologi og stedvist urterig vegetation og et relativt højt artsindeks. Arealet i moderat tilstand er præget af høje græsser og urter samt et relativt ringe artsindeks.

Tør hede (4030) og våd hede (4010). Der er kortlagt et areal med tør og våd hede på sydsiden af Nors Sø. Arealet består af en mosaik mellem naturtyperne surt overdrev samt tør og våd hede. Der er registreret godt 7 ha tør hede og knap 2 ha våd hede i området. Det samlede areal med tør og våd hede er i god/høj tilstand. Områdets tørre hede er bl.a. karakteriseret ved en høj dækning af dværgbuske, få vedplanter og ingen invasive arter. Områdets våde hede har naturlig hydrologi og samlet set en god dækning af klokkelyng, mose-pors og gråris.

Urtebræmmer (6430). I dette område er der kortlagt en forekomst på ca. 0,53 ha langs vandløbet Hansted Mølleå inden for habitatområdet. Forekomsten er begrænset til en smal bræmme (normalt 1-5 meter) langs vandløbet. Naturtypen er ikke tilstandsvurderet.

Der er kortlagt 2 arealer med bøg på mor (9110) på ca. 14 ha beliggende ved Nors Sø. I naturtypen bøg på mor (9110) er der registreret 6-10 store træer/ha på knap 90 % af arealet, og på resten af arealet er der registreret <1 store træer/ha. Der er på registreret 1-5 stykker liggende dødt ved/ha på hele arealet. Der er desuden registreret 1-5 stykker stående dødt ved/ha på knapt 90 % af arealet og <1 stykke stående dødt ved/ha på resten af arealet.

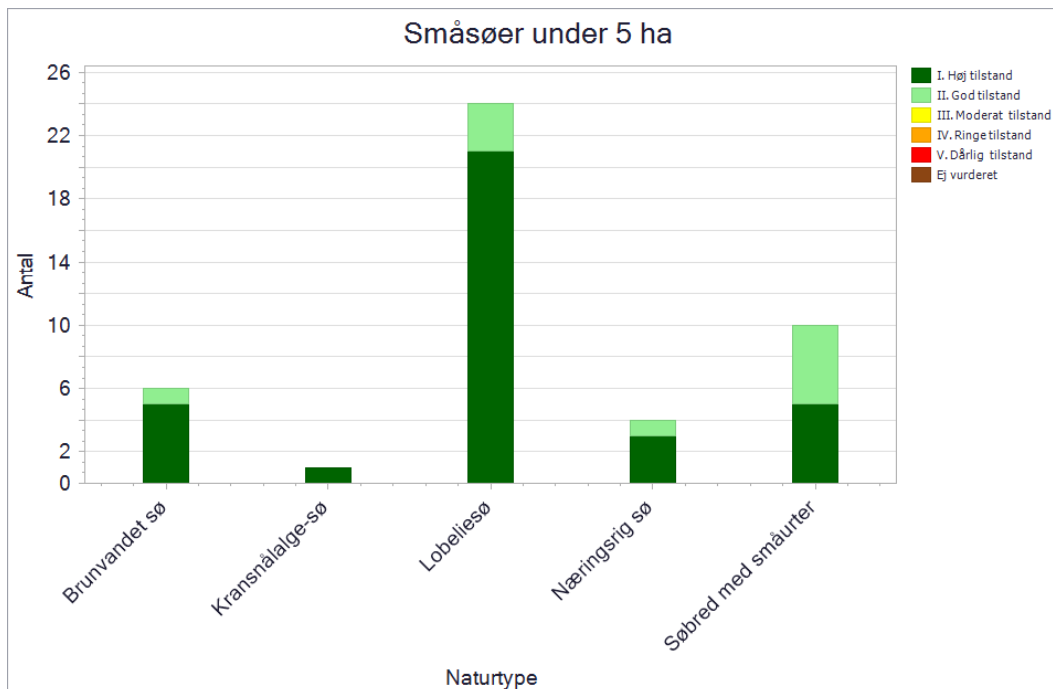

Der er registreret skovbevokset tørvemose (91D0) flere steder i området, ved Nors Sø og ved Vandet Sø. Tilsammen udgør forekomsterne ca. 5 ha. I naturtypen skovbevokset tørvemose (91D0) er der registreret <1 store træer/ha på ca. 3/4 af arealet, og på den resterende 1/4 af arealet er der registreret 1-5 store træer/ha. Der er på ca. halvdelen af arealet registreret 1-5 stykker liggende dødt ved/ha, og på den anden halvdel af arealet er der registreret 6-10 stykker liggende dødt ved/ha. Der er desuden registreret 1-5 stykker stående dødt ved/ha på hele arealet.

Der er nykortlagt et areal med bøg på muld (9130) på ca. 1 ha i den udvidede del af habitatområdet ved den østlige del af Vandet Sø. I naturtypen bøg på muld (9130) er der registreret 1-5 store træer/ha på hele arealet. Der er registreret <1 stykke liggende dødt ved/ha på hele arealet. Der er desuden registreret <1 stykke stående dødt ved/ha på hele arealet.

Elle- og askeskov (91E0). Naturtypen elle- og askeskov er ikke kortlagt i området.

2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

I Natura 2000-området er der kortlagt i alt 45 små søer under 5 ha.

24 af søerne er kortlagt med habitatnaturtypen lobeliesø (3110), hvoraf de 21 er beregnet til at være i høj tilstand og tre er beregnet til at være i god tilstand. Søerne har en høj dækningsgrad af rosetplanter, ingen eller ubetydelige forekomster af trådalger, hvilket giver søerne en artsrig vegetation domineret af tvepibet lobelie og med registreringer af fin bunke og gulgrøn brasenføde. 10 små søer er kortlagt med habitatnaturtypen søbred med småurter (3130), fem af dem er beregnet til at være i høj tilstand, de resterende fem er beregnet til at være i god tilstand. Søerne har en høj dækningsgrad af amfibiske planter ingen eller ubetydelige forekomster af trådalger og rørskov. Dette giver søerne en meget artsrig vegetation med arter som flydende kogleaks, aflangbladet vandaks og vandnavle.

En enkelt sø er kortlagt med habitatnaturtypen kransnålalgesø (3140), denne sø er også beregnet til at være i høj tilstand fordi den har højdækningsgrad af kransnålalger af arten skør kransnål. Der findes også fire søer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150), her er tre af dem ligeledes beregnet til at være i høj tilstand og en til at være i god tilstand. Søerne er præget af afgræsning på de brednære arealer der giver gode lysforhold for søens vegetation. Søen har ingen eller ubetydelig forekomst af trådalger og en artsrig øvrig vegetation med arter som aflangbladet vandaks, vandnavle og arter af andemad.

De sidste seks søer er af habitatnaturtypen brunvandet sø (3160), fem af disse søer til beregnet til at være i høj tilstand og en er i god tilstand. Søerne har kun ubetydelige forekomster af trådalger og rørsump. Desuden er de brednære arealer ikke påvirket af jordbrugsdrift.

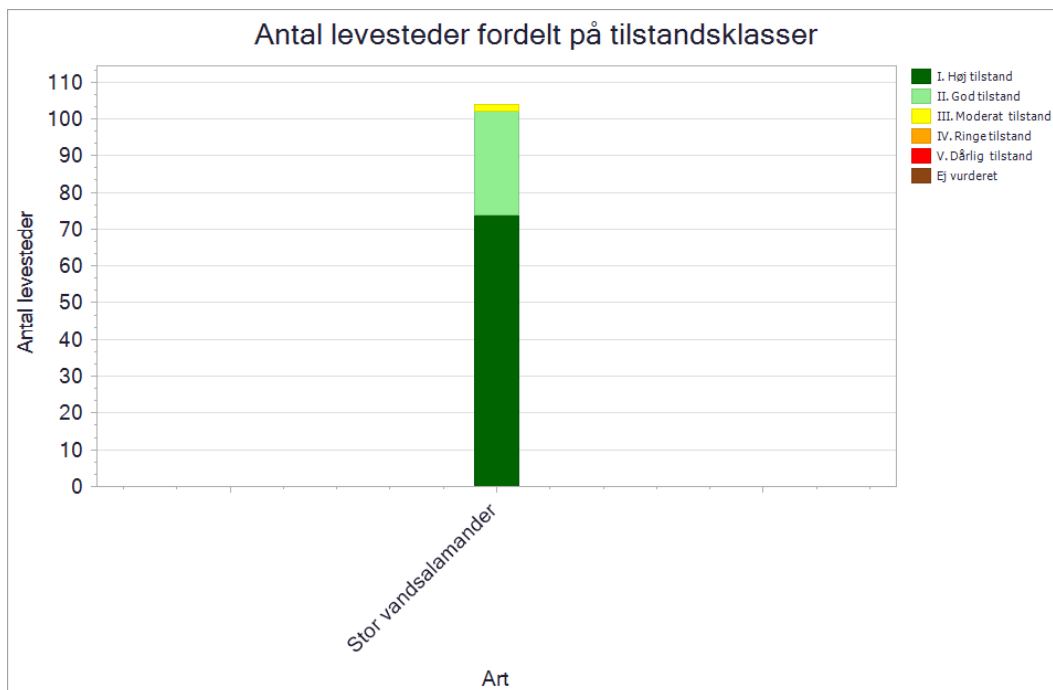
2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	9,1

Tabellen viser længden af kortlagt vandløbsnaturtype i området.

I dette Natura 2000-område er der kortlagt 9,1 km vandløb med vandplanter (3260). Natura 2000-området ligger inden for vandområdeplanen for Jylland og Fyn.

2.3.4 Tilstand af levesteder for arter

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

Det ses af figuren, at 102 af de 104 søer, der er kortlagt som levesteder for stor vandsalamander, har en god-høj naturtilstand, heraf er 74 af søerne i høj tilstand. Søerne i god-høj tilstand er vurderet til at være næringsfattige, have ingen eller meget lav grad af skyggepåvirkning fra træer og

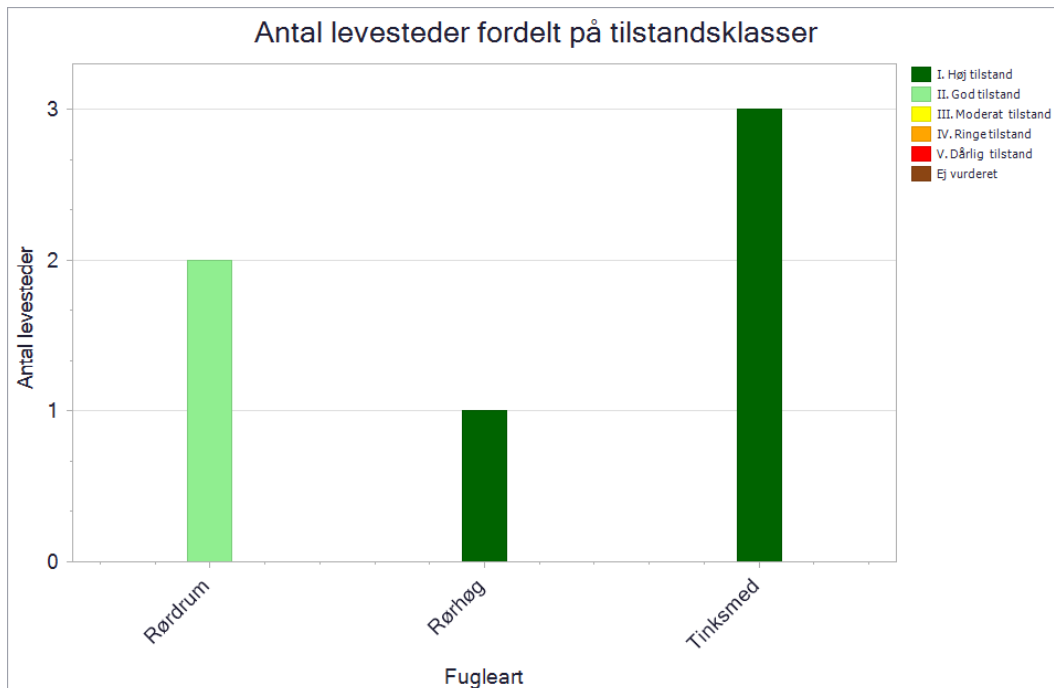
buske, og generelt en høj dækning af undervandsvegetation. Disse søer vurderes at være velegnede levesteder for stor vandsalamander. Afgørende er også, at alle de kortlagte søer i god-høj tilstand er uden tegn på fisk. I søer med udbredte fiskebestande har stor vandsalamander og andre paddearter normalt vanskelige livsbetingelser. Der er registreret to søer i moderat tilstand i området. Den ene ligger ned til Nors sø sydøst for Isbjerg, og er bl.a. præget af skyggepåvirkning fra træer og buske. Den anden sø ligger lige vest for Vilsbøl Klitplantage, og er bl.a. vurderet til at være næringspåvirket. Der er ikke registreret fisk i de to søer.

På baggrund af de mange kortlagte søer i god-høj tilstand vurderes der at være gode forudsætninger for en stabil bestand af stor vandsalamander i dette område. Der vurderes således ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området. De enkelte levesteders tilstand kan ses præsenteret på kort via Miljøstyrelsens [MiljøGis](#).

2.3.5 Tilstand af levesteder for ynglefugle

Kortlægningen af ynglefuglenes levesteder er foretaget i 2017-19, og den beregnede tilstand fremgår af nedenstående diagram.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Der er kortlagt to levesteder for rørdrum inden for dette fuglebeskyttelsesområde, et ved den sydvestlige ende af Nors Sø og et ved den nordvestlige ende af Vandet sø. Begge levesteder er beregnet til at være i god tilstand, hvilket bl.a. skyldes at der er registreret gode hydrologiske forhold på arealerne. Begge levesteder er dog kendetegnet ved relativt åbne, små rørskovsarealer, hvor arten er mere udsat overfor prædation fra ræv og andre rovdyr. Med områdets åbne kystlandskab og kun begrænsede ynglemuligheder i form af tætte rørskovsarealer, vurderes det, at arten sandsynligvis aldrig vil blive en fast ynglefugl i området.

Der er kortlagt et levested for rørhøg i den nordvestlige ende af Vandet sø. Levestedet er beregnet til at være i høj tilstand, og er karakteriseret ved at være uforstyrret og med ganske våde jordbundsforhold. Områdets store sammenhængende våde naturtyper giver gode ynglemuligheder for arten, og lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst.

Der er kortlagt 3 levesteder for tinksmed i den centrale del af Hanstholm Reservatet, der alle er beregnet til at være i høj tilstand. Levestederne er kendetegnet ved god hydrologi og store vandflader med passende vegetationshøjde langs bredzonen. Levestederne har desuden få høje strukturer og en meget lav menneskelig forstyrrelse. Områdets store sammenhængende våde naturtyper giver gode ynglemuligheder for arten, og lokalt vurderes der ikke at være væsentlige, aktuelle trusler for artens yngleforekomst.

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede og langsigtede mål for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet og for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Arter eller naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus eller fugle med faldende bevaringstrend og som også er truede jf. rødlisten
- Naturtyper, der findes i særlig stor forekomst i Danmark set i forhold til det samlede areal i EU

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er beregnet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er et tilstandsvurderingssystem, skal området bidrage til at gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes og tage udgangspunkt i den bedste faglige viden, hvilket kan være udvalgte strukturparametre, udbredelse m.v.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. For naturtyperne tages der udgangspunkt i en række økologiske forhold, der er med til at definere potentialet for naturtypernes tilstedeværelse. For fuglene tages der udgangspunkt i deres levesteder eller bestandsstørrelse. Samlet set vil der være et større fokus på mere naturlig dynamik og naturlig variation naturtyperne, arterne og fuglene imellem. Se oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder, i bilag 1.

Generelt gælder det, at målsætningerne rækker ud over den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og som desuden afspejler en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne skal tage udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning, hvormed der sikres en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Det gøres bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades. Herunder gælder især, at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, og fugle på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at sikre bestandsstørrelsen på nationalt niveau. Målet er, at bevare området som et stort, sammenhængende klitlandskab med

gode levesteder for områdets fugle. Kystskrænterne med blottet kalkbund og artsrig overdrevsvegetation sikres. De i nationalt og biogeografisk henseende store arealer med grå/grøn klit (2130), grårisklit (2170), klithede (2140) og klitlavninger (2190) sikres som udstrakt og uberørt natur. Arealer med klitnatur udvides. Ligeledes sikres kalkoverdrev (6210), bøg på mor (9110) og bøg på muld (9130). Disse naturtyper udgør enten nationalt og biogeografisk store arealer eller er på udpegningsgrundlaget i få områder.

Naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus sikres, og arealet øges. De næringsfattige søer i området prioriteres højt og sikres en veludviklet bundvegetation og fauna. Lobeliesø (3110) prioriteres over andre søtyper.

Levestederne for områdets store bestande af ynglefuglene tinksmed, natravn og trane sikres, ligesom området er vigtigt for kortnæbbet gås og sædgås. Desuden sikres arter med stærkt ugunstig bevaringstilstand og arter der findes i særligt store forekomster i Danmark. Der sikres fortsat gode vilkår for liden najade. Levesteder for stor vandsalamander sikres ligeledes.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne. Den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

I området skal der være mulighed for en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper, arter eller fugle på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de som er nævnt under de overordnede målsætninger.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. Se bilag 1 for oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder.

Generelt

- Den samlede forekomst af naturtyper, arter- og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Terrestrisk habitatnatur

Der er kortlagt ca. 4030 ha terrestriske habitatnaturtyper i området. Heraf er ca. 3917 ha kategoriseret som naturtyper knyttet til flyvesand, ca. 100 ha som naturtyper knyttet til overvejende tør bund og ca. 14 ha som naturtyper knyttet til overvejende våd bund.

- For naturtyper med et tilstandsvurderingssystem skal der fortsat være mindst 3270 ha naturtyper på flyvesand, mindst 64 ha tørbundsnaturtyper og mindst 8 ha vådbundsnaturtyper i tilstandsklasse I-II. Naturtyper i klasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målet at bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Det betyder, at det samlede areal skal være mindst 20 ha. For de skovbevoksede naturtyper, skal andelen af store træer og dødt ved være stabil eller stigende. Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.

Arter

- For arter med et tilstandsvurderingssystem er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levesteder i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For arter uden et tilstandsvurderingssystem er målet, at bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Levestedernes tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) og det samlede areal skal være stabilt eller i fremgang.

Ynglefugle

- For hedefugle og mose- og rørskovsfugle er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levestederne i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I eller II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem er målet, at de skal bidrage til at sikre og øge bestanden på nationalt niveau. Levestedernes samlede areal og tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) skal være stabil eller i fremgang

Trækfugle

- For trækfugle, der kan optræde med internationalt betydende forekomster i fuglebeskyttelsesområdet, skal deres raste- og overnatningsområder sikres eller være i fremgang, således at området også fremadrettet kan huse en bestand af international betydning.

Søer under 5 ha

- For søer under 5 ha i tilstandsklasse I-II er målet, at tilstanden skal være stabil eller i fremgang. Søer under 5 ha i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Marine- og ferskvandsnaturtyper (undtagen søer under 5 ha)

- For søer over 5 ha og vandløb henvises til målsætningerne i vandområdeplanerne.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype eller art på udpegningsgrundlaget eller en målsætning om sikring af den nationale bestand af en fugl på udpegningsgrundlaget kan indebære en lokal nedprioritering af en anden naturtype, fugl eller art på udpegningsgrundlaget, og det er derfor nødvendigt at foretage et valg.

En række af områdets søtyper er kortlagt som en mosaik af lobeliesø (3110), kransnålalgesø (3140) og næringsrig sø (3150). Søtyperne kransnålalgesø (3140) og næringsrig sø (3150) nedprioriteres til fordel for lobeliesø (3110), hvor der er tale om tidligere lobeliesøer. De store flokke af rastende gæs medfører en næringsstofbelastning af områdets næringsfattige søer. Der er utilstrækkelig viden om hvordan problematikken løses.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitatdirektivets krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, og fuglebeskyttelsesdirektivets tilsvarende krav om at sikre den nationale bestand af de fugle, som er omfattet af direktivet, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever disse EU-direktivkrav, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i tredje planperiode sigter på at skabe mulighed for mere naturlige processer og naturens robusthed, udvide arealet med urørt skov samt fokus på tiltag mod klimaforandringer. En del af prioriteringen fra anden planperiode videreføres. Der skal således i tredje planperiode fortsat være fokus på indsats for særligt truede fugle og arter, bekæmpelse af invasive arter, fortsættelse af arbejdet med at gennemføre og afsøge behov for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og gennemføre fiskeriregulering, samt fortsættelse af indsatsen for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer og skovarealer. Der bør løbende være opmærksomhed på den naturlige synergi, og at indsats for naturtyper ofte også gavner fugle og arter koblede til pågældende naturtyper.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer. Således beskriver retningslinjerne ikke metoden eller placering af enkelte projekter. Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Indsats til bedring af vandkvaliteten gennemføres som led i vandplanlægningen og havstrategidirektivet, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og dette er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder, og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

4.1 Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter.
4. For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlaget, sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.

5. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.
6. Igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, afsluttes.
7. Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
8. Der fokuseres på en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle som findes i væsentlig forekomst i Danmark, om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr.
9. Der arbejdes på en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter herunder en lang række direktivarter og -fugle.

4.2 Områdespecifikke retningslinjer

1. Tilstanden af levestederne for hjejle sikres eller forbedres i overensstemmelse med artens krav til disse.
2. Tilstanden af levesteder for liden najade forbedres i overensstemmelse med arternes krav til disse.
3. Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjord der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. stor vandsalamander, odder, kortnæbbet gås (trækfugl), sædgås (trækfugl), rørdrum (ynglefugl), trane (ynglefugl) og rørhøg (ynglefugl). Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.
4. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden.
5. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på 153 ha med fokus på arealer med en kortlagt forekomst af invasive arter på over 10% dækning.
6. Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.
7. Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for vildtreservatet Hanstholm.

4.3 Relation til vandområdeplaner

Dette Natura 2000-område ligger inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn. Vandområdeplanernes indsats for at opnå god økologisk tilstand bidrager til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper ved at tilvejebringe forbedringer i vandløb, søer og kystvande i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af

Natura 2000-planen. Vandområdeplanerne for 2021-2027 kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Vandområdeplanernes indsatser bidrager både med foranstaltninger til at undgå yderligere forringelser og med foranstaltninger til genopretning af bevaringsstatus. Indsatserne kan eksempelvis være reduktion af kvælstof- og fosforbelastningen til søer, reduktion af tilledningen af organisk stof til vandløb samt reduktion af kvælstofbelastningen til marine vandområder. Hertil kommer fx genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. De konkrete indsatser for planperioden 2021-2027 er beskrevet i de nye vandområdeplaner og fremgår af indsatsbekendtgørelsen. Indsatserne vil også blive præsenteret i MiljøGIS for vandområdeplanerne på [Miljøstyrelsens hjemmeside](#).

5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger

Nedenstående tabeller angiver hvordan naturtyper, arter og fugle er grupperet i dette Natura 2000-område, og som der refereres til i de konkrete målsætninger. På Miljøstyrelsens Natura 2000-hjemmeside kan man se det samlede overblik over alle naturtyper, fugle og arter, der er kobled til de enkelte grupper. For tabeller med naturtyper angiver *, at der er tale om en prioriteret naturtype.

Grupperinger af terrestrisk habitatnatur	Tilstandsvurderingssystem	Naturtype navn	Naturtype nr.
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Forklit	2110
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Grå/grøn klit*	2130
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Grårisklit	2170
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Havtornklit	2160
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Hvid klit	2120
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Kliithede*	2140
Naturtyper på flyvesand	med tilstandsvurderingssystem	Klitlavning	2190
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kalkoverdrev*	6210
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Surt overdrev*	6230
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tør hede	4030
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på mor	9110
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på muld	9130
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Urtebræmme	6430
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Rigkær	7230
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Våd hede	4010
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Elle- og askeskov*	91E0
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Skovbevokset tørvemose*	91D0

Grupperinger af habitatarter	Arts navn	Arts nr.
Arter med tilstandsvurderingssystem	Stor vandsalamander	1166
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Damflagermus	1318
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Liden najade	1833
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Odder	1355

Grupperinger af ynglefugle	Fugle navn	Fugle nr.
Hedefugle	Tinksmed	A166
Mose- og rørskovsfugle	Rørdrum	A021
Mose- og rørskovsfugle	Rørhøg	A081
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Hjejle	A140
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Mosehornugle	A222
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Natravn	A224
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Rødrygget tornskade	A338
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Trane	A127

Grupperinger af trækfugle	Fugle navn	Fugle nr.
Trækfugle, international betydende forekomst	Kortnæbbet gås	A040-A
Trækfugle, international betydende forekomst	Sædgås	A039

Grupperinger af søer under 5 ha	Naturtype navn	Naturtype nr.
Søer under 5 ha	Brunvandet sø	3160
Søer under 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Søer under 5 ha	Lobeliesø	3110
Søer under 5 ha	Næringsrig sø	3150
Søer under 5 ha	Søbred med småurter	3130

Grupperinger af marine og ferskvandsnaturtyper	Naturtype navn	Naturtype nr.
Søer over 5 ha	Brunvandet sø	3160
Søer over 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Søer over 5 ha	Lobeliesø	3110
Vandløb	Vandløb	3260

Resume

Natura 2000-plan for Hanstholm Reservat, Nors Sø og Vandet Sø og Hanstholmknuden (nr. 24). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter, fugle og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede arter, fugle og naturtyper beskrives og der fastlægges målsætninger og indsatser.

Miljøstyrelsen
Tolderundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk